

5

Reformacja w Europie

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XVI. Reformacja i jej skutki.

Uczeń:

1) wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci;

3) opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) porównuje najważniejsze wyznania protestanckie;

3) wyjaśnia wpływ reformacji na kulturę;

4) charakteryzuje najważniejsze wojny religijne.

Aktualne brzmienie punktów podstawy programowej z 2024 r.:

3) opisuje mapę wyznaniową Europy w XVI w. i miejsce Rzeczypospolitej na niej.

Uczeń spełnia wymagania dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) porównuje główne zasady luteranizmu, kalwinizmu, anglikanizmu;

3) wyjaśnia wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę;

4) charakteryzuje najważniejsze wojny religijne.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1517, 1521, 1524–1526, 1529, 1529–1531, 1531, 1534, 1546–1547, 1552, 1555, 1572, 1598
- postacie: Marcina Lutra, Thomasa Müntzera, Ulricha Zwingliego, Jana Kalwina, Henryka VIII, Karola V, Leona X, Fryderyka Mądrego, Filipa Melanchtona, Henryka Burbona, Thomasa Cranmera
- przyczyny reformacji
- postanowienia pokoju w Augsburgu

ROZUMIE

- pojęcia: 95 tez, reformacja, edykt wormacki, luteranizm, kalwinizm, protestantyzm, wojna chłopska, wojny szmalkaldzkie, predestynacja, hugenoci, noc św. Bartłomieja, wojna trzech Henryków, edykt z Nantes, Akt supremacji
- okoliczności, w jakich Luter zerwał związki z papieżem
- znaczenie zasady *czyja władza, tego religia* dla zachowania pokoju religijnego w Rzeszy
- różnice doktrynalne między poszczególnymi wyznaniem protestanckimi

POTRAFI

- opisać sytuację Kościoła rzymskokatolickiego na przełomie XV i XVI w.
- omówić główne etapy reformacji
- opisać działalność Marcina Lutra
- wyjaśnić wpływ pokoju augsburskiego na sytuację wyznaniową w Rzeszy
- scharakteryzować działalność religijną i poglądy Ulricha Zwingliego
- omówić doktrynę kalwińską
- scharakteryzować przebieg wojen religijnych w Rzeszy i na terenie Francji
- omówić genezę i główne założenia Kościoła anglikańskiego
- opisać wpływ reformacji na różne dziedziny życia, w tym kulturę

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Zadajemy uczniom pytania:

- ▶ Z jakimi problemami borykał się Kościół w późnym średniowieczu?
- ▶ Kto dążył do uzdrowienia Kościoła katolickiego? (Jeśli odpowiedź na to pytanie okaże się zbyt trudna, warto nakierować uczniów na postacie Jana Husa i Jana Wiklifa).

Informujemy, że na dzisiejszej lekcji uczniowie poznają jeden z kryzysów w Kościele, który w przeciwieństwie do problemów zaistniałych w XV w. trwale podzielił zachodnie chrześcijaństwo.

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Polecamy uczniom, aby przeczytali podrozdział *Kryzys wewnętrzny w Kościele katolickim* w podręczniku (s. 50) oraz obejrzeni film *Życie Marcina Lutra. Wszystko na sprzedaż*.

Rozdajemy karty pracy i prosimy o rozwiązanie zadań 1 i 2. Następnie wspólnie z uczniami sprawdzamy poprawność odpowiedzi. Uzupełniamy ewentualne braki.

W celu podsumowania tego etapu zajęć możemy zaproponować uczniom przeczytanie tekstu źródłowego w podręczniku (m2, s. 51) i wykonanie polecenia 2 (s. 51).

Następnie pokrótce opowiadamy, jak potoczyły się losy Marcina Lutra. Wspólnie z uczniami próbujemy wyjaśnić etymologię słowa *reformacja*. Zwracamy także uwagę, że Luter nie był jedynym reformatorem Kościoła, który działał w XVI w.

Dzielimy klasę na cztery grupy i rozdajemy instrukcje z zadaniami.

Grupa I

Przeczytajcie podrozdział z podręcznika *Rozprzestrzenianie się reformacji i doktryna luterńska* (s. 52–53) oraz przyjrzyjcie się uważnie mapie (m9, s. 58), a następnie uzupełnijcie wiersz tabeli dotyczący luteranizmu (zadanie 3 w karcie pracy).

Grupa II

Przeczytajcie podrozdział z podręcznika *Początki ruchu reformacyjnego w Szwajcarii* (s. 56) oraz przyjrzyjcie się uważnie mapie (m9, s. 58), a następnie uzupełnijcie wiersz tabeli dotyczący doktryny Zwingliego (zadanie 3 w karcie pracy).

Grupa III

Przeczytajcie podrozdział z podręcznika *Kalwinizm* (s. 56–57) oraz przyjrzyjcie się uważnie mapie (m9, s. 58), a następnie uzupełnijcie wiersz tabeli dotyczący kalwinizmu (zadanie 3 w karcie pracy).

Grupa IV

Przeczytajcie podrozdział z podręcznika *Przemiany w Anglii* (s. 59) oraz przyjrzyjcie się uważnie mapie (m9, s. 58), a następnie uzupełnijcie wiersz tabeli dotyczący anglikanizmu (zadanie 3 w karcie pracy).

Po wykonaniu zadania przedstawiciele grup kolejno odczytują na forum klasy opracowane charakterystyki. Na początku wystąpienia każdej grupy nakreślamy tło powstania omawianego wyznania.

Zwracamy uwagę na fakt, że działalność ruchów religijnych zainicjowana wystąpieniem Marcina Lutra przyczyniła się również do podniesienia poziomu edukacji. Zwolennicy reformacji zakładali szkoły, gdyż uważali, że każdy z wiernych powinien umieć czytać Biblię we własnym języku.

Wyjaśniamy również, iż rozprzestrzenianie haseł reformacji odbywało się na drodze debat, za pośrednictwem pism, ale również dzięki drukom ulotnym, w których ważną rolę odgrywały grafiki. Prosimy uczniów, aby przyrzekli się infografice w podręczniku (s. 54), a następnie wykonali polecenia 1 i 2 zamieszczone na dole strony.

Następnie pytamy uczniów:

- ▶ Jak sądzicie, dlaczego bardziej przemawiał do ludzi przekaz głoszony za pomocą przedstawień graficznych niż słowa pisanego?

III. PODSUMOWANIE

Mówimy uczniom, że na dzisiejszej lekcji poznaliśmy najważniejsze wyznania protestanckie, jakie pojawiły się w Europie w XVI w. Możemy wymienić jeszcze kilka innych, np. anabaptyzm czy kwakryzm. Wspominamy, że wystąpienie Lutra trwale podzieliło zachodnie chrześcijaństwo.

METODY KONTROLI

Możemy zadać uczniom pytania:

- ▶ Czego się dzisiaj nauczyłeś?
- ▶ Które wiadomości z lekcji wydają ci się ciekawe i dlaczego?
- ▶ Czy uważasz, że poznane na lekcji wydarzenia i postacie wpłynęły na bieg historii?
- ▶ Czy następstwa wydarzeń, o których dziś mówiliśmy, są widoczne współcześnie?

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Zadajemy uczniom pytanie:

- ▶ Jakie nowe wyznania pojawiły się w Europie w XVI w.?

Prosimy uczniów o krótkie scharakteryzowanie poszczególnych wyznań.

Mówimy, że pojawienie się nowych wyznań wywarło ogromne skutki polityczne, społeczne i gospodarcze w Europie.

Podajemy temat (*Reformacja w Europie*) oraz główny cel lekcji (*Dowień się, w jakich okolicznościach doszło do rozłamu w Kościele katolickim w XVI w.*).

II. ROZWINIĘCIE

Zwracamy uwagę na fakt, że jednym z największych następstw reformacji była fala wojen religijnych. Mówimy uczniom, iż najwcześniej konflikty na tym tle pojawiły się w Rzeszy. Wybuchły m.in. wojna chłopska i wojny szmalkaldzkie. Francja była drugim krajem, gdzie konflikty religijne przybrały na sile.

Następnie dzielimy uczniów na cztery grupy i rozdajemy im instrukcje. ► Grupa III otrzymuje link do artykułu w Internecie. ►

Grupa I

Wyobraźcie sobie, że wcielacie się w rolę szpiegów cesarza Karola V, którzy mają za zadanie dostarczyć władcy jak najwięcej informacji na temat sytuacji w Rzeszy w przededniu wybuchu wojny chłopskiej. Przeczytajcie podrozdział *Wojna chłopska (1524–1525)* (s. 53) i wykorzystajcie wiedzę zdobytą na poprzedniej lekcji. Następnie sporządźcie krótki raport dla władcy, w którym zawrzecie informacje na temat tła konfliktu i postaci Thomasa Müntzera.

Grupa II

Wyobraźcie sobie, że jesteście chłopami walczącymi w wojnie chłopskiej. Zostaliście właśnie poproszeni o publiczne wygłoszenie waszych postulatów. Przeczytajcie tekst źródłowy w podręczniku (m5, s. 53). Następnie przygotujcie odezwę, w której wyjaśnicie, o co walczyacie (przedstawicie wasze żądania).

Grupa III

Wyobraźcie sobie, że jesteście kronikarzami, których poproszono o sporządzenie krótkiego opisu wojen szmalkaldzkich. Przeczytajcie podrozdział *Wojny szmalkaldzkie* w podręczniku (s. 55) oraz artykuł 1546–1547. *Wojna szmalkaldzka* opublikowany w Internecie. Następnie przygotujcie krótki kronikarski opis, w którym zawrzecie informacje o przyczynach, przebiegu i następstwie konfliktów.

Grupa IV

Wyobraźcie sobie, że jedna osoba w waszej grupie jest królem Francji Henrykiem IV, który rozważa wprowadzenie edyktu tolerancyjnego dla swoich dawnych współwyznawców – hugenotów. Pomóżcie władcy podjąć decyzję i wspólnie (nie wyłączając króla) przygotujcie listę argumentów za wprowadzeniem edyktu i przeciw niemu. Pamiętajcie, by przytaczając argumenty, odwoływać się do konkretnych wydarzeń historycznych. Potrzebne informacje znajdziecie w podrozdziale *Wojny religijne we Francji* (s. 57) i podpisie do ilustracji (m8, s. 57).

Następnie grupy prezentują na forum klasy efekty swojej pracy.

Mówimy, że konflikty religijne w Rzeszy udało się rozwiązać dopiero w 1555 r. pokojem religijnym w Augsburgu. Krótko wyjaśniamy jego postanowienia. Opowiadamy, że z kolei we Francji sytuację regulował edykt nantejski z 1598 r. Przedstawiamy jego główne ustalenia.

III. PODSUMOWANIE

Wyjaśniamy uczniom, że reformacja wywarła ogromne skutki – zarówno religijne, polityczne, kulturowe, jak i ekonomiczne – w całej Europie. Następnie polecamy przeczytanie podrozdziału *Skutki reformacji* (s. 60) i uzupełnienie tabeli w zadaniu 4 w karcie pracy.

METODY KONTROLI

Proponujemy uczniom, aby rozwiązyali quiz na stronie educaplay.com.

PRACA DOMOWA

Wyobraź sobie, że jesteś kronikarzem piszącym kronikę czasów reformacji w Rzeszy. Przygotuj pięć krótkich wpisów dotyczących najważniejszych wydarzeń tego okresu. Uwzględnij w nich przyczyny, przebieg oraz skutki, a także przedstaw główne postacie.